

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

Koltai Kornélia, Biró Tamás

2014. november 19.

Témaválasztás házi dolgozatra

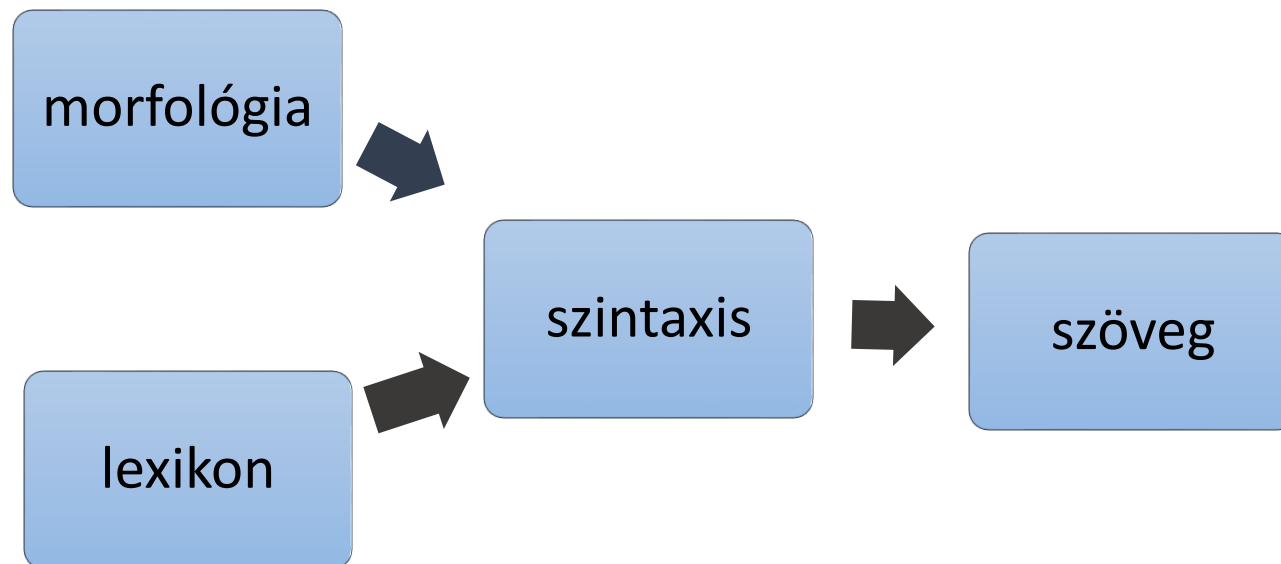
Ismétlés: rendhagyó igék

A mondat belső szerkezete

Az óra céljai:

Emlékeztető a
félév elejéről

- Középhaladó bibliai héber nyelvtan: *a szavaktól a szövegig*

Nyelvi szintek

- Hang: [i], [i̇], [i̇] [b], [v], [∅:]
- Fonéma: /i/ /b/ /∅:/
- Szótag: i bi ib bib ∅:
- Morféma: a legkisebb, jelentéssel bíró nyelvi jel (= hangalak+jelentés)
 b- 'in' *bokor/bokr-* 'bush' *ő* 'he'
- Szó (*word*): *bo* 'in him' *bokor* *bokrok* *ő*
- Szókapcsolat (szószerkezet, szintagma; *phrase*)
- Mondategység (tagmondat, *clause*)
- Mondat (*sentence / utterance*)

Nyelvi szintek

- Szó (*word*): *bo* 'in him' *bokor* *bokrot* *ő*
- Szókapcsolat (szó szerkezet, szintagma; *phrase*)

bo *in him* *benne* *három szép bokrot* *ő*

- Főnévi csoport (noun phrase, NP):
főnév + bővítmények, módosítók, jelzők, névelő
Szerpe a mondatban: alany, tárgy, határozó (esetraggal vagy előljáróval), stb.
- Elöljárós csoport (prepositional phrase, PP):
előljáró + NP
- Igei csoport (verb phrase, VP):
ige + vonzatai, bővítményei (tárgy, határozó... de alany nem)
Szerpe a mondatban: alannal együtt tagmondatot alkot.

Nyelvi szintek

- Szó (*word*): *bo* 'in him' *bokor* *bokrot* *ő*
- Szókapcsolat (szó szerkezet, szintagma; *phrase*)
- Mondategység (tagmondat, *clause*)

„Három szép bokrot látott”

„amikor elhaladtam mellette”

Szókapcsolatok kombinációjából jön létre. Egy elemi állítást („predikációt”) fejez ki.

- Mondat (*sentence / utterance*)

Amikor elhaladt_j mellettük_i, és rájuk_i nézett_j, három szép bokrot_i látott_j.”

Építkezés elemi építőkövekből

	<u>Hangalak</u>	<u>Jelentés</u>
Fonológia:	/i/ + /b/ + /i/ i.vi	---
Morfológia:	/bokor/ + /-k/ <i>bokrok</i>	'bush' + Plural 'bushes'
Szintaxis	bokrok + szép szép bokrok a bokrok szépek	'bushes' + 'nice' (A + N → NP) 'nice bushes' (NP + AP → S) 'the bushes are nice'

Arnold & Choi 3.5:
waw-consecutivum

Waw-consecutivum + imperfectum

- Sequential: időbeli egymásutániség
- Consequential: logikai következmény
- Narratival: elbeszélés elindításaként
- Epexegetical: az előző mondat kiegészítése, bővítése, magyarázata...
- Dependent: (idő)határozói tagmondat után, attól „függő”

Waw-consecutivum + perfectum

- Sequential: időbeli egymásutániság
- Consequential: logikai következmény
- Volitional: kérés vagy parancs
- Apodictic: feltétel után (*akkor...*), logikai szükségszerűségen alapuló
- Nem-kijelentő módú ige után (succession),
vagy annak következtében, céljaként (purpose)

Waw conjunctive

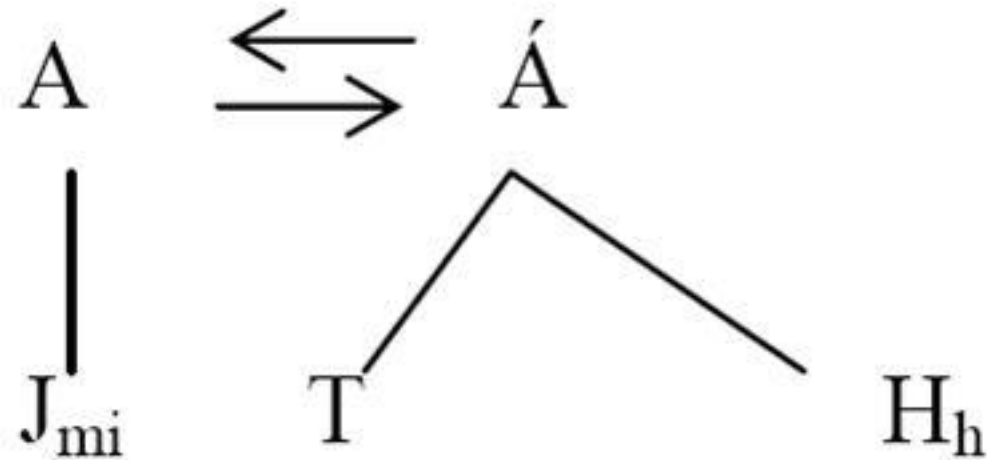
- Nem *waw*-consecutive:
 - Valamilyen ok miatt borul a narratív sorrend és a VSO szórend, ezért
 - a *waw* egy főnévhez kapcsolódik, amely az igét megelőzi.
 - Az ige morfológiája és szemantikája a *waw*-consect. nélküli paradigmát követi
- A narratív sorrend és a VSO szórend borul, mert:
 - Distinct subject: eltérő alanyok (megváltozik a mondat alanya)
 - Simultaneous actions: egyidejű cselekvések
 - BT: fókusz pozíció: párhuzamos mondatok, kiemelve az alanyok vagy a tárgyak kontrasztját.
 - Anterior action: előidejűség – időbeli ugrás

A mondattani elemzésről

Mondattani elemzés

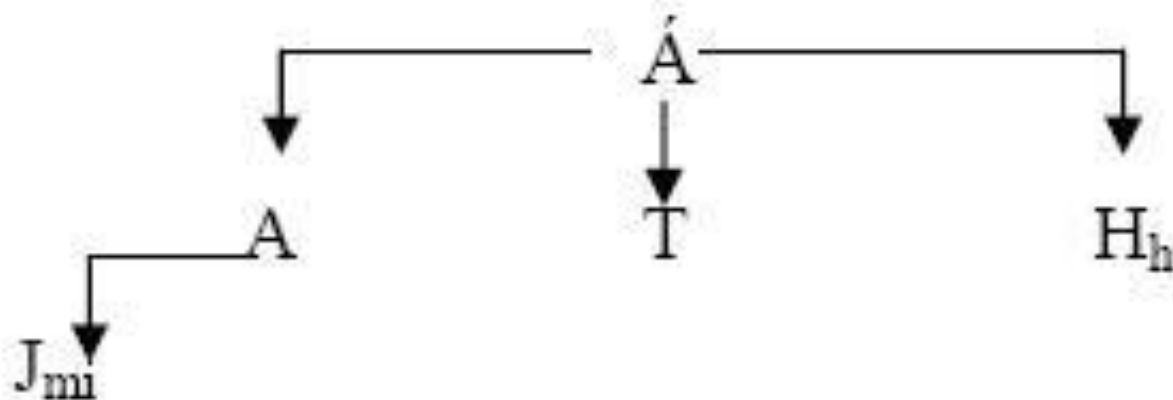
A kíváncsi kisfiú elolvasta a meseregényt a könyvtárban.

Mondattani elemzés

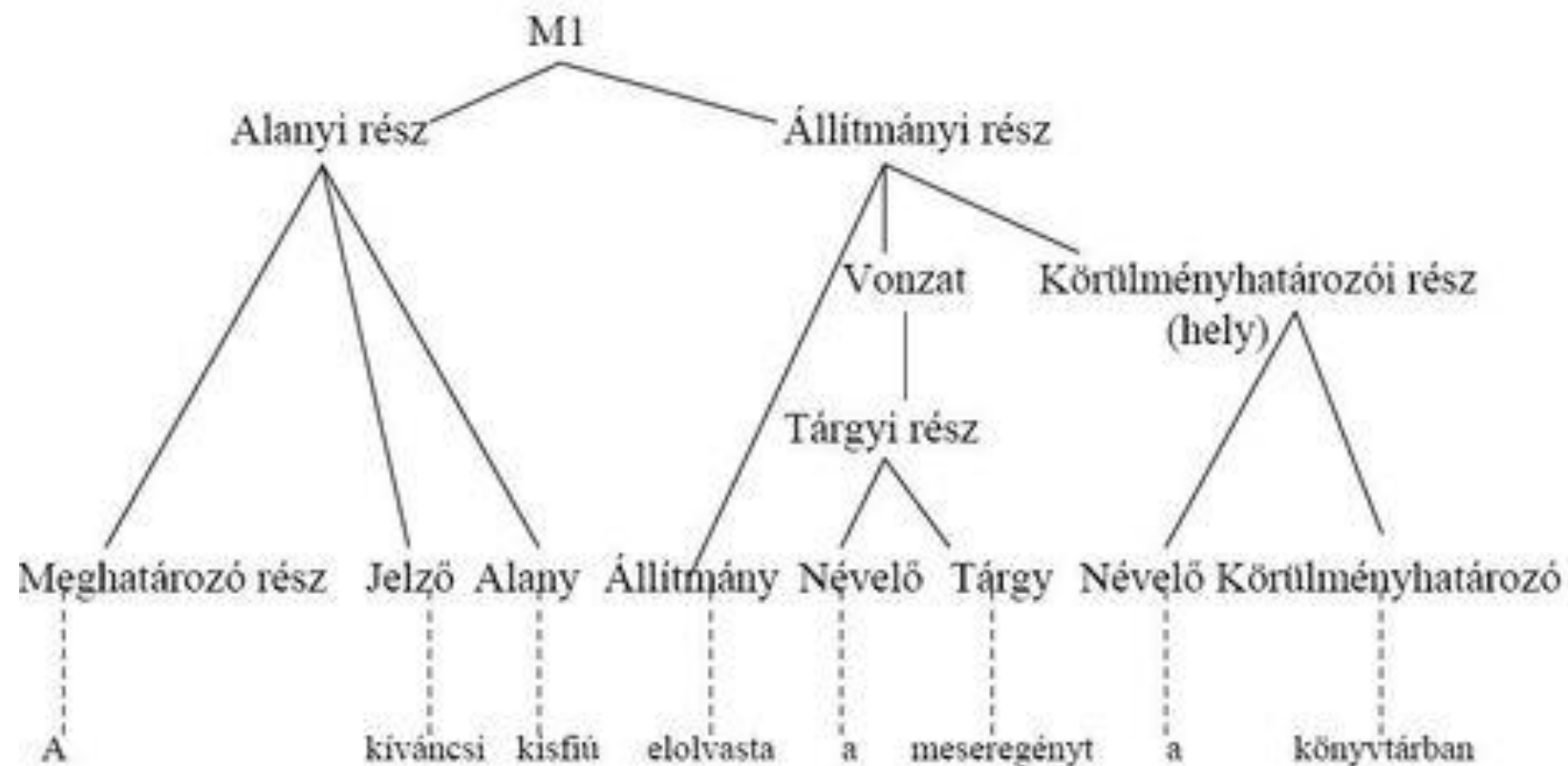
A kíváncsi kisfiú elolvasta a meseregényt a könyvtárban.
mi h

Mondattani elemzés: függőségi nyelvtan

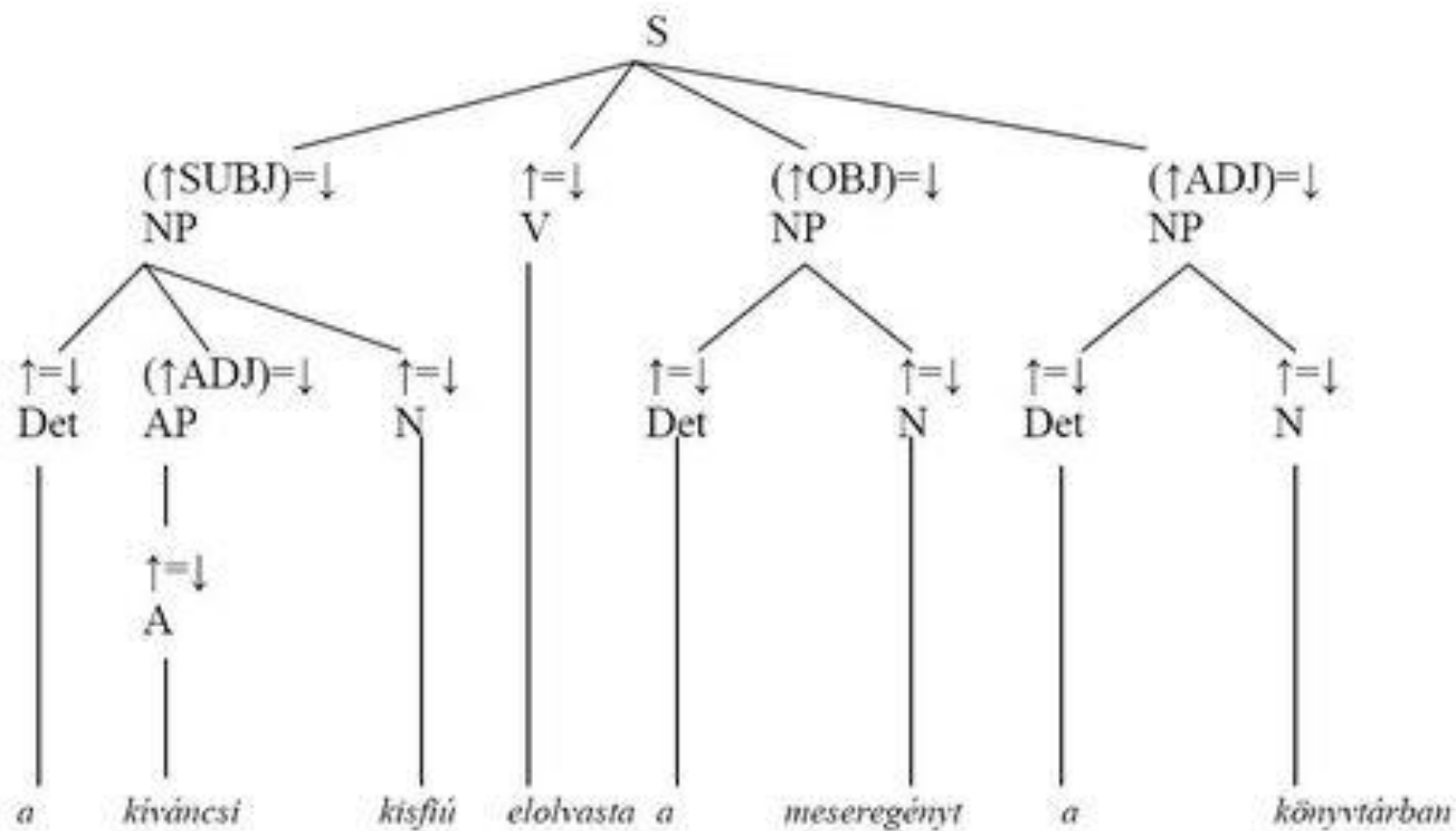

A mi kíváncsi kisfiú elolvasta a meseregényt a h könyvtárban.

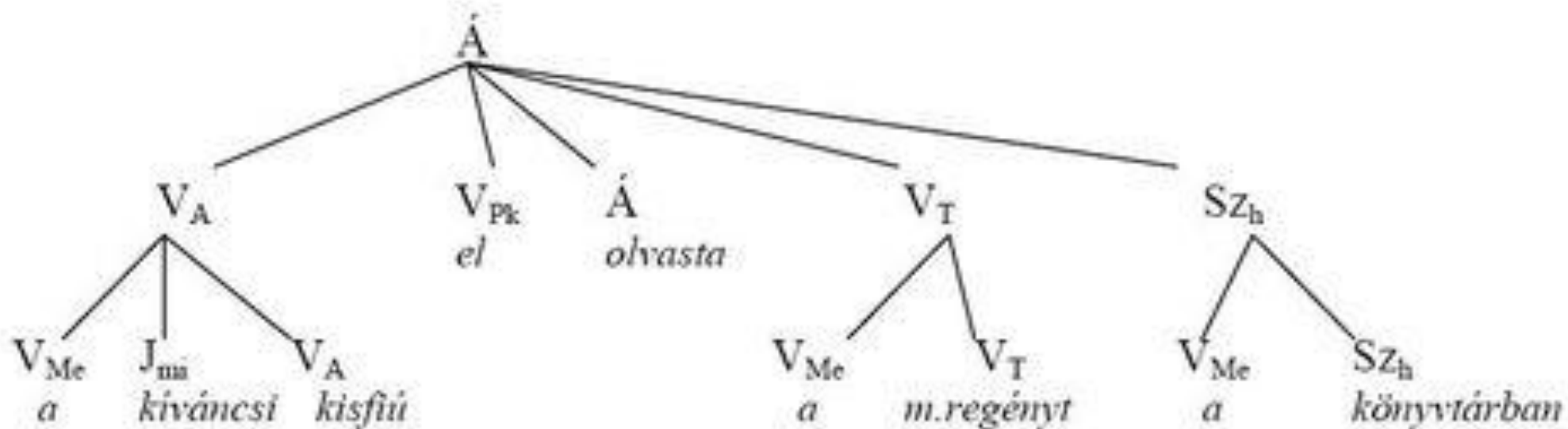
Mondattani elemzés: összetevős elemzés

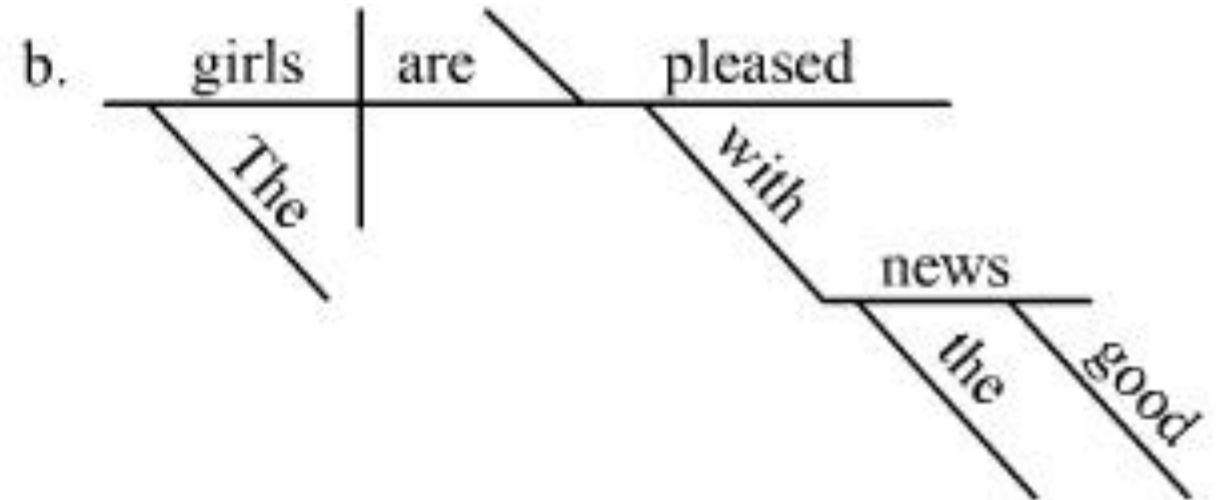
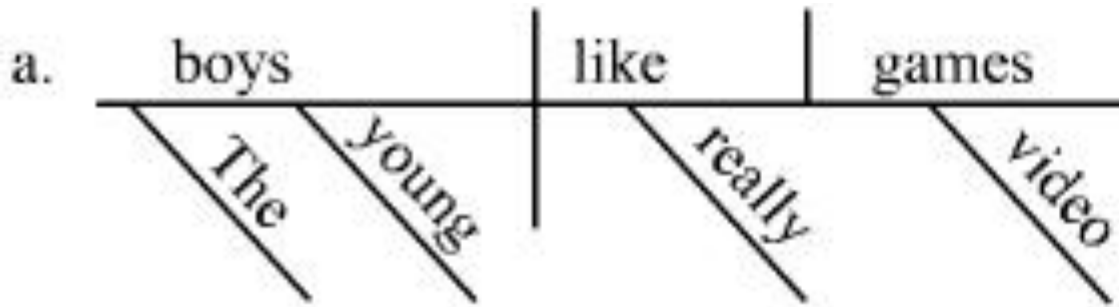
Mondattani elemzés: összetevős elemzés (LFG)

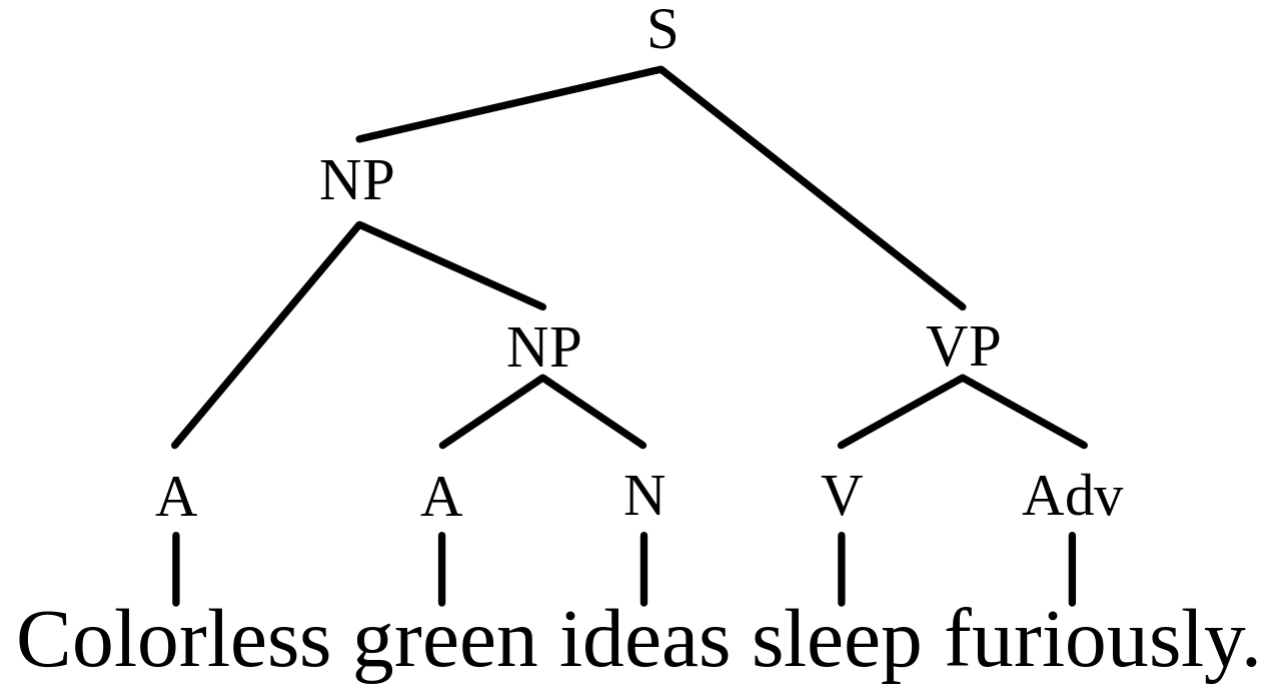
Mondattani elemzés: összetevős elemzés

Mondattani elemzés: függőségi nyelvtan (hagyományos Reed–Kellogg system)

Mondattani elemzés: összetevős elemzés (hagyományos generatív elemzés)

Partikulák:

Arnold & Choi 4. rész

Partikulák

- „Partikula” = minden egyéb szófaj, ami nem ige vagy névszó
 - Legfeljebb annyiban alkot egy csoportot, hogy se nem névszó, se nem ige.
 - Különböző szófajok (pl. elöljáró), ill. csoportba nehezen sorolható „egyebek”.
- Prepositions: elöljáró (v.ö. magyar névutó)
- Adverbs: határozószó (néha: jobb híján?)
- Conjunction: kötőszó
- Egyebek, például:
 - particles of existence, non-existence (וְ, אִין)
 - mutatószó
 - névelő

Partikulák szerepe a mondatban

- „Partikula” = minden egyéb szófaj, ami nem ige vagy névszó
- Prepositions: előjáró (v.ö. magyar névutó)
 - Névszói csoportból (NP) előjárói csoportot (PP) készít, amely (például) határozói szerepet tölthet be a mondatban.
- Adverbs: határozószó
 - A határozószó (klasszikus értelemben) önmagában tölthet be határozói szerepet.
- Conjunction: kötőszó
 - Azonos (vagy különböző) szerepű mondatösszetevőből készít új mondatösszetevőt.

Mondategységek
(tagmondatok, clauses)

(Arnold & Choi 5.1)

Mondategységek (tagmondatok, clauses)

- Egy elemi állítás: valakiről, valamiről teszünk egy állítást.

- *alany + állítmány* vagy *topik + komment*

- Egy állítás vagy kettő?

Sámuel elment, és lefeküdt a helyén

- a. Sámuelről teszünk egy állítást, amely történetesen összetett:

Sámuel [elment és lefeküdt a helyén].

- b. Két állítás, amelyek történetesen ugyanarról a személyről szólnak.

[Sámuel ; elment], és [___ ; lefeküdt a helyén].

Mondategységek (tagmondatok, clauses)

- Egy elemi állítás: valakiről, valamiről teszünk egy állítást.
- *alany + állítmány* vagy *topik + komment*
- Miből áll az állítás?
 - Akiről az állítást tesszük (alany / topik)
 - Az állítás, amit róla teszünk (állítmány / komment)
 - Igei állítmány
 - Névszói, ill. igei-névszói állítmány
 - Az állítás ideje, aspektusa, modalitása, stb.: múltbeli? ismétlődő? feltételes? kívánatos, ha bekövetkezne? kérdés? Ezeket partikulák, finit ige, szórend vagy egyéb nyelvtani megoldások fejezhetik ki.

Névszói mondategységek

(5.1.1)

(a) Az állítmány főnév

Pleonastic pronoun (témaismétlő névmás? kopula?) opcionális

(b) Az állítmány melléknév

(c) Az állítmány participium

(d) Az állítmány előjárós csoport

Alany+Állítmány: *azonosító* (az alany természetét, azonosságát jelöli)

Állítmány + Alany: *leíró* (az alany minőségét, tulajdonságát írja le)

Igei mondategységek

(5.1.2)

(a) Az alany: főnév (tulajdonnév, határozott, határozatlan), névmás

(b) Szórend:

(a) Alapszórend: VSO

(b) Az alapszórend módosulhat:

egy-egy mondatrész kiemelése a mondat elejére → nem *waw*-consecutivum

(a) Hangsúly, fókus, stb. az alanyon,

(b) Más alany, mint az előző mondatban,

(c) Hangsúly, fókus, stb. a tárgyon vagy más mondatrészen

(d) Költői szöveg ritmusa

(e) Kérdésre adott válasz kiemelése

(f) Kérdőszók mozgatása mondat elejére

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Elolvasni 5.2 (pp. 171–186)
2. Házi dolgozat?
3. *Rendhagyó igék*: elsőéves anyag átismétlése (összes törzs!)
4. Szabadon kiválasztott bibliai versekből
 - összegyűjteni 10 mondategységet
 - besorolni a tankönyvi kategóriák – 5.1 alpontjai – szerint.

Papíron, a tanszéki titkárságon leadva. Határidő: **hétfő** dél (12:00).

Viszlát jövő szerdán!